

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะและบทบาทผู้นำสตรีท้องถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่ : กรณีศึกษา นางสาววิไล บุรณุปกรณ์ ในครั้งนี้ จะกล่าวถึงแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย โดยผู้วิจัยจะได้นำแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย โดยผู้วิจัยจะได้นำแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาวิจัยต่อไป ซึ่งมีแนวคิดที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดทฤษฎี ผู้นำการเมือง
- 2.2 แนวคิดทฤษฎี ผู้นำท้องถิ่น
- 2.3 แนวคิดทฤษฎี สตรีกับการพัฒนา
- 2.4 ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎีผู้นำการเมือง

2.1.1 ความหมายผู้นำ

ผู้นำ (Leader) เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งต่อความสำเร็จขององค์กร ทั้งนี้เพราะผู้นำมีภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบโดยตรงที่จะต้องวางแผน สั่งการ ควบคุม และควบคุมให้บุคลากรขององค์กรปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อให้เข้าใจบทบาทผู้นำ ดีขึ้น จึงเสนอความหมายของผู้นำและบทบาทผู้นำไว้ดังนี้

กวี วงศ์พูน (2535 : 14-15) สรุปความหมายเกี่ยวกับผู้นำไว้ 5 ประการ คือ

1. ผู้นำ หมายถึง ผู้ซึ่งเป็นศูนย์กลางหรือจุดรวมของกิจกรรมภายในกลุ่ม เปรียบเสมือนแกนของกลุ่มเป็นผู้มีโอกาสติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นมากกว่าทุกคนในกลุ่ม มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของกลุ่มสูง
2. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งนำกลุ่มหรือพากลุ่มไปสู่วัตถุประสงค์หรือจุดหมายที่วางไว้ แม้แต่เพียงชี้แนะให้กลุ่มไปสู่จุดหมายปลายทางก็ถือว่าเป็นผู้นำทั้งนี้รวมถึงผู้นำที่นำกลุ่มออกนอกกลุ่มนอกทางด้วย

3. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่คัดเลือกหรือยกให้เขาเป็นผู้นำของกลุ่มซึ่ง
เป็นไปโดยอาศัยลักษณะทางสังคมมิติของบุคคลเป็นฐาน และสามารถแสดงพฤติกรรมของผู้นำ
ได้

4. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติเฉพาะบางอย่างคือ สามารถสอดแทรกอิทธิพล
บางประการอันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มได้มากที่สุด

5. ผู้นำ หมายถึง บุคคลซึ่งสามารถนำกลุ่มไปในทางที่ต้องการ เป็นบุคคลที่มีส่วนร่วม
และเกี่ยวข้องโดยตรงต่อการแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมความเป็นผู้นำ

กิติ สิทธิเลิศอรุณ (2523 : 149) สรุปความหมายเกี่ยวกับผู้นำไว้ดังนี้

ผู้นำ คือศิลปะของการที่จะมีอิทธิพลเหนือคนอื่นและนำคนแต่ละคนไปโดยที่คนเหล่านั้นมี
ความเชื่อมั่นอย่างเต็มที่ มีความมั่นใจในตัวผู้นำ มีความเคารพนับถือ และให้ความร่วมมือกับผู้นำ
ด้วยความจริงใจ เพื่อจะได้ปฏิบัติตามการให้ลู่ลวงไปด้วยดี “หัวหน้าที่ดีเด่นเท่านั้น” ไม่เพียงแต่จะมี
เกร็ดเฉพาะ มีความสามารถปกติในการปกครองคนส่วนใหญ่เท่านั้น แต่เขายังมีอำนาจภายใน
แฝงอย่างอื่นอีก เช่น อำนาจด้านจิตใจของคนอีกด้วย ความมั่นคงทางอารมณ์ เป็นต้น

ผู้นำ คือบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้ง หรือได้รับการยกย่องให้ขึ้นเป็นหัวหน้าและเป็นผู้
ตัดสินใจ เนื่องจากมีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชา และจะพาให้ผู้ใต้บังคับบัญชา
หรือหมู่ชนไปในทางที่ดี หรือชั่วก็ได้ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ผู้นำคือผู้ที่มียศที่
สามารถมีอิทธิพลเหนือคนอื่นและนำบุคคลเหล่านั้นไปโดยเขาให้ความไว้วางใจและเชื่อใจอย่าง
เต็มที่พร้อมทั้งให้ความเคารพนับถือ ให้ความร่วมมือ และมีความมั่นใจในตัวผู้นำอย่างจริงใจ

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้นำ

ฌ็อง-ฌัก ลินคอล์น (2537:48-71) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้นำทุกคนจะมีคุณสมบัติ
เฉพาะตัวที่อาจแตกต่างกันและคล้ายคลึงกัน เช่น ผู้นำที่พูดเก่ง สามารถโน้มน้าวจิตใจผู้คนได้ดี
Niccolo Machiavelli กล่าวว่า ผู้นำควรจะเป็นทั้งสิงโตและสุนัขจิ้งจอกในเวลาเดียวกัน คือ
จะต้องเป็นคนทั้งกล้าใช้อำนาจเด็ดขาดแบบสิงโต และมีเล่ห์เหลี่ยมอย่างสุนัขจิ้งจอก

Ordway Tead (อ้างใน ฌ็อง-ฌัก ลินคอล์น, 2537:48-71) ได้รวบรวมคุณสมบัติผู้นำที่
สามารถทำให้ผู้นำประสบความสำเร็จ ดังนี้

1. พลังกายและพลังประสาท ต้องแสดงศักยภาพของความเป็นผู้นำที่อยู่เหนือผู้อื่นต้อง
กระตุ้นให้ผู้อื่นเลื่อมใสและศรัทธา ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความอดทนสูง มีความ
สมบูรณ์ทั้งกาย ใจและสติปัญญามากกว่าผู้อื่น

2. รู้จุดมุ่งหมายและแนวทางที่จะนำประเทศ มิน โยบายเป้าหมายและวิธีที่ชัดเจน สามารถอธิบายให้ผู้อื่นเห็นด้วย ต้องยึดมั่นอย่างแข็งขันและจริงจังในการพยายามทำให้บรรลุเป้าหมาย อีกทั้งยังสามารถทำงานอย่างมีระบบ แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ตามความสำคัญก่อนหลังได้ดี และเป็นผู้นำที่กล้าตัดสินใจได้อย่างเด็ดขาด

3. ความกระตือรือร้น ผู้นำที่ดีจะต้องมีความกระตือรือร้นอย่างจริงจังต่อการทำงาน ถ้าผู้นำมีความกระตือรือร้น ผู้ตามก็จะกระตือรือร้นตามด้วย จะทำให้งานราบรื่น

4. ความเป็นมิตรและความรัก ผู้นำที่ดีควรจะต้องทำให้ผู้ตามหรือผู้ใกล้ชิดรู้สึกผูกพัน โดยให้ความเป็นมิตร ความรักใคร่สนิทสนม โอบอ้อมอารี เอื้ออาทร และถามทุกข์ สุข จะเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจและศรัทธารักใคร่และเกิดความนับถืออย่างจริงจังจากบริวาร

5. ความน่าเชื่อถือ ผู้นำต้องประพฤติให้เป็นที่น่าเชื่อถือต่อผู้ตาม โดยจะต้องให้ผู้ตามมั่นใจว่าผลประโยชน์ของพวกเขาจะปลอดภัยภายใต้การดำเนินการของผู้นำ ผู้นำจะต้องเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบสูง ไม่ทอดทิ้ง ไม่ทรยศ ไว้วางใจได้ มีความประพฤติดี สัญญาอะไรต้องทำให้สำเร็จ

6. ความกล้าตัดสินใจ ผู้นำจะต้องประสบปัญหาด้านต่าง ๆ ซึ่งปัญหาก็มีระดับความสำคัญแตกต่างกัน และอาจมีทางออกหลายทาง ดังนั้น ผู้นำจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่ง ซึ่งผลการตัดสินใจอาจจะประสบความสำเร็จหรือผิดพลาดก็ได้ ดังนั้น ผู้นำที่ดีไม่เพียงแต่กล้าตัดสินใจ แต่จะต้องกล้ารับผิดชอบต่อผลที่ตามมาด้วย

7. สถิติปัญญาความรู้ ผู้นำควรมีความเฉลียวฉลาด รอบรู้ในเรื่องราวต่าง ๆ กว่าคนสามัญชนทั่วไป แต่ก็อาจสร้างการรับรู้ได้ด้วยการอ่าน การฟัง และประสบการณ์ในอดีตเป็นเครื่องช่วยตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา

8. ครุฑที่ดี ผู้นำที่ดีจะต้องเป็นครุฑที่ดี เพราะในฐานะของผู้นำนั้นเขาจะต้องสามารถชี้แนวทางที่ควรจะดำเนิน เหตุผลหรือความจำเป็นที่จะต้องแก้ไข โดยจะต้องสามารถถ่ายทอดความคิด เพื่อชักจูงให้บริวารคล้อยตาม โดยยอมรับในเหตุผลรวมทั้งการรู้จักมอบหมายงานให้ผู้อื่นทำด้วยความเข้าใจและเต็มใจ

9. ศรัทธาและความเชื่อมั่น ผู้นำจะต้องสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ตามให้เกิดความรู้สึก เชื่อฟัง ขอมปฏิบัติตาม อย่างเต็มใจ และผู้นำที่ดีต้องไม่ย่อท้อ ผู้นำต้องอดทนและรอเวลาหรือโอกาสที่เหมาะสม

10. ทักษะในเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นพิเศษ ผู้นำแต่ละคนไม่สามารถจะมีทักษะหรือ ความรู้ความเข้าใจในทุก ๆ ด้านได้ แต่จะช่วยให้ได้มากหากผู้นำมีความรู้ความชำนาญที่เรียกว่า ทักษะด้านใดด้านหนึ่งเป็นพิเศษ เพราะจะเป็นคุณสมบัติเด่นประจำตัวของเขาที่สามารถผลักดัน ให้เขาเป็นผู้นำได้

2.1.3 วิธีการศึกษาผู้นำทางการเมือง

การศึกษาและวิเคราะห์ผู้นำทางการเมือง จะต้องศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเป็นผู้นำ ซึ่งมีทั้งปัจจัยภายในตัวผู้นำและปัจจัยภายนอก ที่มีผลทำให้คนธรรมดาคนหนึ่งเปลี่ยนผู้นำได้โดยวิธีการวิเคราะห์ผู้นำพิจารณาการศึกษาจากปัจจัยของอิทธิพลต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ (ณรงค์ สินสวัสดิ์, 2537:112-130)

1. อิทธิพลจากการกล่อมเกลாதงสังคม ได้กล่าวถึงสาเหตุสำคัญของความแตกต่างในพฤติกรรมของผู้นำแต่ละคน คือ ความเชื่อ ค่านิยม บุคลิกภาพ และทัศนคติ โดยเชื่อว่าผลมาจากประสบการณ์ในชีวิตตั้งแต่วัยเด็กจนถึงเป็นผู้ใหญ่ ประสบการณ์เหล่านี้มาจากครอบครัว สถาบันการศึกษาสภาพแวดล้อมของสังคม ซึ่งรวมถึงศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมอีกด้วย

1.1 ครอบครัว ครอบครัวเป็นหน่วยสังคมแรกที่มนุษย์ได้สัมผัส หล่อหลอมลักษณะนิสัย ก่อนสถาบันอื่น ๆ เป็นโครงสร้างของสังคมแรกที่ได้เริ่มเรียนรู้พฤติกรรมทางการเมืองต่าง ๆ โดยการถ่ายทอดผ่านผู้ใกล้ชิดในครอบครัวมีส่วนในการสร้างประสบการณ์ฝังใจต่าง ๆ ในวัยเด็ก ทั้งด้านลบและด้านบวก ถ้าศึกษาอุทิศชีวิตประวัติของผู้นำแต่ละคน จะพบว่าพฤติกรรมขณะเป็น ผู้นำเกิดจากการหล่อหลอมของครอบครัว เช่น จอห์น เอฟ. เคนเนดี ได้รับการปลูกฝังให้เป็นคน ขอบแข็งขัน เป็นนักการเมืองที่ไม่ยอมแพ้ วินสตัน เชอร์ชิล ชอบเป็นนักการเมือง เพราะมีบิดา เป็นนักการเมือง

1.2 สถาบันการศึกษา สถาบันการศึกษาทุกระดับเป็นองค์กรสำคัญที่มีบทบาทต่อการ เรียนรู้ทางการเมือง เพราะเป็นสถาบันที่ถ่ายทอดความรู้ ความเชื่อและค่านิยม นอกเหนือจาก เนื้อหาในวิชาการแล้ว ระเบียบวินัยและวิธีการสอนของสถาบันการศึกษาแต่ละแห่งจะมีอิทธิพล โน้มน้าวด้านพฤติกรรม ตัวอย่างเช่น อดอล์ฟ ฮิตเลอร์ ไม่ค่อยชอบครูเกือบทุกคน เพราะส่วนใหญ่ไม่ค่อยฉลาดและไม่น่าเชื่อถือ ไส ยกเว้นแต่ครูที่มีเชื้อชาติเยอรมันมีลักษณะชาตินิยมสูง มี ความภูมิใจในชาติพันธุ์เยอรมันมากฮิตเลอร์ชอบและเลื่อมใสในตัวครูคนนี้มากจึงทำให้ฮิตเลอร์มี ความเป็นชาตินิยมสูง

1.3 กลุ่มเพื่อน ในสังคมไทยปัจจุบันกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลสูงมาก โดยเข้ามาทำหน้าที่แทน ครอบครัว สามารถถ่ายทอดวิธีการอยู่ในสังคมที่หลากหลาย เริ่มจากเล่นด้วยกัน ทำงานร่วมกัน มีความสัมพันธ์ เท้าเทียมกันและปรับตัวให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้ ถึงแม้จะมีความแตกต่างของ สถานะทางสังคมในวัยผู้ใหญ่

1.4 อุดมการณ์นิยมในท้องถิ่น ความผูกพันของกลุ่มชนต่อท้องถิ่นตนเองเป็น ความผูกพันที่มีต่อพื้นฐานของมนุษย์หรือกลุ่มชนที่มีต่อที่อยู่ของตนเอง โดยทั่วไปไม่มีปัจจัย ผลักหรือ ปัจจัยดุดมนุชย์จะไม่ยอมเคลื่อนย้ายจากถิ่นที่อยู่ ความผูกพันนี้จะเป็นความรู้สึกผูกพัน ต่อที่อยู่ และสิ่งแวดล้อม เป็นความผูกพันแห่งความเป็นมิตร อบอุ่น ปลอดภัย ยังวัฒนธรรมของ ไทยจะ นับถือกลุ่มชนเดียวกันในลักษณะของเครือญาติ ความผูกพันนี้จะส่งผลให้มี ความสัมพันธ์ว่าเป็น พวกเดียวกัน รักกัน ห่วงใยกัน เจ็บร้อนแทนกัน ความรู้สึกนี้จะมี ความสำคัญต่อการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ แทนกัน เห็นอกเห็นใจกันเรียกความผูกพันต่อที่อยู่ ของตนเองว่า อุดมการณ์ท้องถิ่น นิยม ชุมชนใดมีความเข้มข้นของอุดมการณ์ท้องถิ่นนิยม จะ ส่งผลให้มีความรักและความผูกพัน ต่อบุคคลในท้องถิ่นมากกว่าบุคคลอื่น ความเป็นอุดมการณ์ นิยมท้องถิ่น น่าจะเป็นพื้นฐานสำคัญของความเป็นชาตินิยม เพราะคนเราไม่น่าจะเป็นชาตินิยม ได้เลยถ้าขาดความเป็นท้องถิ่นนิยม คนเราถ้าไม่รักบ้านเกิดของตนเองแล้วจะรักเมืองของตนเอง ได้อย่างไร

1.5 กลุ่มอาชีพ จะเป็นกลุ่มที่ทำให้เกิดการเรียนรู้วิธีการต่าง ๆ ทางสังคม โดยจะ มี อิทธิพลทำให้คนที่เริ่มเข้าสู่กลุ่มอาชีพ ต้องเรียนรู้ในการเข้าร่วมกลุ่มและปฏิบัติต่อกัน สมาชิก กลุ่ม ต้องมีการเรียนรู้ทางการเมืองในแง่ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของอาชีพ เรียนรู้วิธีการใช้ อำนาจ ต่อรอง ความผูกพันตามอาชีพการงานก่อให้เกิดการยอมรับบทบาทและสถานะของ สมาชิกกลุ่ม มีการประเมินค่าสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อกลุ่ม ทำให้กลุ่มอาชีพเป็นอีก หน่วยหนึ่งที่ทำให้เกิดผู้นำทางการเมือง โดยได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มอาชีพที่ตนเป็นสมาชิก

1.6 สื่อมวลชน ปัจจุบันถือว่าเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลมากต่อกลุ่มต่าง ๆ ที่ต้องการมี ส่วนร่วมทางการเมือง เพราะเป็นกลุ่มที่มีหน้าที่สำคัญที่ให้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ทำให้บุคคล ได้รับข้อมูล เกิดความคิดและทัศนคติทางการเมืองที่โน้มเอียงตามสื่อได้ง่าย ดังนั้นผู้มีอำนาจทาง การเมือง พยายามครอบงำสื่อไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง เพื่อส่งเสริมให้เกิดประโยชน์แก่ตน สื่อมวลชนที่ให้ ข้อมูลจริงไม่บิดเบือนจะเป็นที่ยอมรับของสังคม ข้อมูลต่าง ๆ จากสื่อสามารถ สร้างค่านิยมความ เชื่ออุดมการณ์ทางการเมืองแก่บุคคลให้มีพฤติกรรมร่วมทางการเมืองจน สามารถเข้าสู่วิถีทาง การเมืองจนเป็นผู้นำได้

2. อิทธิพลจากปัจจัยเฉพาะตัว ปัจจัยเฉพาะตัวของผู้ที่ต้องการจะเป็นผู้นำทางการเมืองนั้น จะขึ้นกับปัจจัยหลายประการ ดังนี้

2.1 เพศ ในสังคมไทยผู้นำส่วนใหญ่ยังเป็นผู้ชาย ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง จะได้ผู้แทนที่เป็นผู้หญิงน้อยมากทั้งที่ประชากรผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย แสดงว่าผู้หญิง ยังไม่ยอมรับความสามารถของผู้หญิงด้วยตนเอง ปัจจัยของเพศจึงเป็นปัจจัยลบอย่างหนึ่งของผู้นำที่เป็นหญิงจะต้องเผชิญ

2.2 ลักษณะเด่น ผู้นำที่มีลักษณะเด่นอย่างใดอย่างหนึ่งก็สามารถเป็นปัจจัยหนุนให้เป็นผู้ทางการเมืองได้ ถึงแม้บางครั้งจะเป็นลักษณะเด่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับความสามารถในการ บริหาร เช่น ผู้นำที่มีรูปร่างดีหน้าตาดี เป็นต้น แต่ถ้ามียุทธศาสตร์เด่นในด้านสติปัญญา ความสามารถ หรือด้านการพูดโน้มน้าวก็จะเป็นปัจจัยสนับสนุนให้มีโอกาสเป็นผู้นำได้มากยิ่งขึ้น

2.3 ลักษณะด้อย ลักษณะด้อยจะมีทั้งส่วนที่เป็นอุปสรรคและเป็นส่วนกระตุ้นให้เกิดผู้นำได้ ลักษณะด้อยที่เป็นอุปสรรค ได้แก่ลักษณะพิการทางกายภาพต่าง ๆ หรือบางครั้งลักษณะผิดเพี้ยน ซึ่งไม่เป็นการพิการทางกายแต่สังคมมีความโน้มเอียงว่าเป็นความพิการทางจิต ทำให้ผู้ที่มียุทธศาสตร์ด้อยนี้ไม่มีโอกาสเป็นผู้นำ ถึงแม้จะมีสติปัญญาหรือความสามารถมากเพียงใดก็ตาม ส่วนลักษณะด้อยที่เป็นแรงกระตุ้นนั้น จะเป็นลักษณะกระตุ้นเพื่อชดเชย (Compensate) หรือลด ลักษณะด้อย เช่น คนที่รวยแต่มีความรู้ต่ำ เป็นต้น

2.4 ปัจจัยอุปนิสัยภายใน เป็นลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่ได้เกิดจากการกล่อมเกลาด้วยสังคม นักวิชาการบางคนกล่าวว่าเป็นอิทธิพลจากปัจจัยทางชีวเคมีในโครงสร้างร่างกาย ยีนต่าง ๆ เป็น ตัวกำหนดพันธุกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ พันธุกรรมต่าง ๆ นั้น เป็นเรื่องของความสูง ต่ำดำขาว ชาติพันธุ์ ลายนิ้วมือหรืออุปนิสัยที่เป็นเฉพาะส่วนบุคคลนั่นเอง

ดังนั้นจะพบว่าปัจจัยอุปนิสัยจึงเป็นลักษณะเฉพาะแต่ละบุคคลที่สามารถถ่ายทอดผ่านทางพันธุกรรม ซึ่งการถ่ายทอดพันธุกรรมนั้นจะแสดงลักษณะหรืออุปนิสัยเด่นเท่านั้น ส่วนลักษณะหรืออุปนิสัยด้อย จะเป็นลักษณะแฝง สามารถแสดงออกเมื่อมีการถ่ายทอดและไม่มีลักษณะเด่นมาข่มอยู่ ลักษณะอุปนิสัยทางพันธุกรรมนี้เป็นอุปนิสัยเฉพาะบุคคล ซึ่งศึกษาได้จาก พี่ น้องที่ผ่านกระบวนการในการอบรมกล่อมเกลามากคล้ายคลึงกัน ผู้นำหลายคนที่มีอุปนิสัยที่ต้องการเป็นผู้นำหรือหัวหน้ามาตลอดนับตั้งแต่อยู่ในสถาบันการศึกษา เขาจะรู้ลึกซึ้งและรู้คุณค่าถ้าไม่มีตำแหน่งของผู้นำรองรับ

3. อิทธิพลจากประสบการณ์ฝังใจ จะมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมในการสร้างแรงกระตุ้นให้ทำตามหรือหลีกเลี่ยงพฤติกรรมของประสบการณ์นั้น ๆ ในภาวะของช่วงเวลาในการกล่อมเกลாதาสังคม พบว่าในแต่ละบุคคลจะมีประสบการณ์ที่ฝังใจเกิดขึ้น ซึ่งประสบการณ์นั้นอาจเกิดจากการย่ำคิดย่ำทำ เช่นบุคคลที่มีบิดาเป็นนักการเมืองและได้รับขบถองจากสังคมอยู่ตลอดเวลา จะมีส่วนกระตุ้นให้บุคคลนั้นมีความอยากจะเป็นนักการเมือง และอาจจะมีความฝันอยากจะเป็นบารุให้ไปถึงจุดสูงสุดของนักการเมืองด้วย แต่ในทางลบถ้ามีบิดาเป็นนักการเมืองและประสบการณ์ที่ล้มเหลวทางการเมือง มีผลทำให้ครอบครัวยุติประสพปัญหาด้านเศรษฐกิจและสุขภาพจิตอย่างรุนแรงจะเป็นแรงส่งให้บุคคลนั้นเกลียดการเมืองก็ได้ อิทธิพลจากประสบการณ์ฝังใจนั้นนอกจากเกิดจากเหตุการณ์ย่ำคิดย่ำทำแล้วอาจเกิดจากประสบการณ์ฝังใจเพียงครั้งเดียวในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น การได้พบนักการเมืองที่ยิ่งใหญ่ หรือการได้รับการกดดันจากอำนาจรัฐ หรือบุคคลอย่างรุนแรง จะส่งผลให้บุคคลนั้นตั้งใจ มุ่งมั่น ที่จะเข้ามาในวิถีทางการเมือง เพื่อเรียน แบบหรือเพื่อสร้างอำนาจมาต่อสู้กับแรงกดดันที่ฝังใจในอดีต

4. อิทธิพลจากสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ การที่ผู้กล่าวว่า “สถานการณ์สร้างวีรบุรุษ” เป็นสิ่งที่ยอมรับในหลาย ๆ สถานการณ์ที่ผ่านมา เช่นในยามสงคราม แต่ในปัจจุบันสถานการณ์ของกระแสโลกาภิวัตน์ และปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่เป็นปัญหาของทุกประเทศทั่วโลก ผู้นำในปัจจุบันจึงต้องเป็นลักษณะที่มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลเป็นที่ยอมรับ มีความรู้ความสามารถนำพาประเทศให้ทันต่อกระแสโลกาภิวัตน์ และต้องสามารถแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจได้อีกด้วย ผู้นำนักการเมืองหลาย ๆ คนมักจะใช้สถานการณ์ต่าง ๆ เป็นประโยชน์ต่อตนในการสนับสนุนตนในวิถีทางการเมือง ซึ่งสถานการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้มักจะมีสิ่งสนับสนุนและเป็นอุปสรรคต่อการเป็นผู้นำได้ ในปัจจุบันพบว่านอกจากสถานการณ์แวดล้อมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเองตามสภาพและปัจจัยส่งผลกระทบให้เกิดสถานการณ์นั้น ๆ แล้ว ยังมีสถานการณ์แวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้นด้วยความจงใจ เพื่อสนับสนุนตนเองหรือทำลายฝ่ายตรงข้าม ดังนั้น การศึกษาผู้นำทางการเมืองต้องศึกษาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเองหรือถูกสร้างขึ้นเองหรือถูกสร้างขึ้นมา สำหรับแนวความคิดเกี่ยวกับผู้นำ สามารถสรุปได้ดังนี้

จากแนวความคิดเกี่ยวกับผู้นำทางการเมืองผู้ศึกษามองว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของความเป็นผู้นำไว้แตกต่างกันไป และมองว่าผู้นำแต่ละคนก็มีคุณสมบัติที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของ ความเข้มแข็ง มีความรู้ความสามารถ มีความกระตือรือร้น ซึ่งคุณสมบัติและลักษณะของผู้นำแต่ละคนก็ยังขึ้นอยู่กับอิทธิพลการกล่อมเกลாதาสังคม (ณรงค์สินสวัสดิ์, 2537:112-130) เช่น ครอบครัว, สถาบันการศึกษา, กลุ่มเพื่อน, กลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลเฉพาะตัว ได้แก่ เพศ, ลักษณะเด่น, ลักษณะด้อยและอุปนิสัย

อิทธิพลที่เกิดจากประสบการณ์ฝังใจ ทำให้มีส่วนกระตุ้นให้เกิดความอยากได้อะไรเป็น ไม่อยากได้ ไม่อยากเป็นเหมือนเช่นอดีตที่ผ่านมา รวมไปถึงอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมด้วย ได้แก่ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง ไม่ว่าสถานการณ์ต่าง ๆ จะถูกสร้างด้วยความจงใจหรือไม่ก็ตาม ดังนั้นแนวความคิดเกี่ยวกับผู้นำ จึงมีความสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนคำตอบในการศึกษาในครั้งนี้

2.2 แนวคิดทฤษฎีผู้นำท้องถิ่น

2.2.1 ความหมายผู้นำท้องถิ่น

กระบวนการพัฒนาชุมชน/ท้องถิ่น ในชนบทของไทยเรา ทั้งในอดีตและปัจจุบันบทบาทของผู้นำท้องถิ่นนับว่ามีความสำคัญและเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาในด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ซึ่งเราจะพบเห็นอยู่เสมอว่าหมู่บ้านบางแห่งเจริญก้าวหน้าทั้งในทางวัตถุและจิตใจก็เพราะส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการมีผู้นำชุมชน/ท้องถิ่นที่เข้มแข็ง เสียสละ ทำงานเพื่อชุมชนของตนอย่างแท้จริง แต่บางหมู่บ้านที่ไม่สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงชุมชนของตนเองได้ดีขึ้นเท่าที่ควรจะเป็นไปได้ นั่น ก็ไม่ใช่ว่าจะขาดผู้นำที่ดีเสมอได้ เพราะยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องอีกหลายประการ เช่น สภาพปัญหาที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของชาวบ้าน การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เหล่านี้มีสภาพการณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละหมู่บ้าน แต่ก็คงจะมีผู้นำที่ไม่พึงปรารถนาอยู่ข้างในสังคมชนบทอันกว้างใหญ่ด้วยเหตุนี้ ผู้นำท้องถิ่นจึงเป็นบุคคลที่ประชาชนทั่วไปเคารพนับถือยกย่อง และพร้อมที่จะปฏิบัติตามคำสั่งหรือคำแนะนำ ซึ่งที่ผ่านมามีนักวิชาการได้ให้คำนิยามความหมายของผู้นำท้องถิ่นไว้ ดังนี้

ยุดิสักดิ์ เอกอัคร (2532 : 42 – 48) ได้อธิบายเกี่ยวกับผู้นำว่า ผู้นำคือผู้ที่สามารถก่อให้เกิดสังคมมีอุดมการณ์ร่วมกัน และรวมพลังกันปฏิบัติงานใดงานหนึ่งให้ประสบความสำเร็จ ตามอุดมการณ์ที่ตั้งไว้ในกระบวนการชุมชนที่สมาชิกร่วมกันคิด ร่วมกันทำจะทำให้เกิดผู้นำตามธรรมชาติขึ้นเสมอ ผู้นำตามธรรมชาติจะมีลักษณะฉลาด เป็นคนเห็นแก่ส่วนรวม เป็นคนติดต่อสื่อสารกับผู้คนรู้เรื่อง และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกโดย อัตโนมัติ ทำให้การทำงานในองค์กร และหน่วยงานราบรื่น มีความสุขและมีได้ให้ความหมายของผู้นำ หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง อันเป็นที่ต้องการในการดำเนินงานของกลุ่ม และสามารถใช้ความรู้ที่ช่วยให้กลุ่มได้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ในสถานการณ์หนึ่ง และการเป็นผู้นำเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการ รวมกลุ่มที่รวมตัวกันขึ้น เพื่อนำกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ ผู้นำส่วนใหญ่จะมี บุคลิกภาพเด่น มีความรู้ความสามารถเป็นพิเศษในกลุ่มชนหรือในท้องถิ่น

นั้น ๆ เป็นผู้ที่สามารถจูงใจชาวบ้านให้มีความเห็นคล้อยตาม และลงมือทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง จนนำกลุ่มไปสู่จุดมุ่งหมาย ทางบวกเป็นผลสำเร็จได้ในที่สุด

ลัมพันธ์ เทชะอริกและคณะ (2540, : 4-5) ได้พูดถึงผู้นำ ถือเป็นผู้กุมความอยู่รอดของชาวบ้าน หากผู้นำได้รับการยอมรับ มีบารมี มีความสามัคคี มีความสามารถและคิดถึงส่วนรวมจริง ๆ ก็จะสามารถนำพาองค์กรชาวบ้านประสบผลสำเร็จและสร้างความเข้มแข็งให้องค์กรชาวบ้านได้และ ได้จัดประเภทผู้นำ ดังนี้

1. ผู้นำทางความคิด
2. ผู้นำด้านศีลธรรม
3. ผู้นำด้านอาชีพ
4. ผู้นำด้านการพูด
5. ผู้นำที่สามารถประยุกต์งานราชการกับเป้าหมายเพื่อชาวบ้านได้
6. ผู้นำทางการประสานทรัพยากรภายในและภายนอกชุมชน การมีบารมีและความสามารถในการระดมทุนภายในชุมชนและภายนอกชุมชน

พัฒน์ บุญยรัตพันธุ์ (2517 : 128 – 129) ผู้นำท้องถิ่นและผู้นำชุมชน หมายถึง ผู้ที่มีบุคลิกภาพเด่น ประกอบกับความสามารถเป็นพิเศษในชุมชนหรือในท้องถิ่นนั้น ซึ่งในกลุ่มแต่ละกลุ่มย่อมประกอบด้วย บุคคลที่มีบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ หรือทักษะที่แตกต่างกันไป ในขณะที่ทุกคนมีความผูกพันซึ่งกันและกัน ในฐานะที่เป็นหนึ่งของกลุ่มจะต้องยอมรับนับถือความคิดเห็นของกันและกัน ด้วยเหตุนี้เองสถานการณ์ที่บีบตัวขึ้นจึงผลักดันให้สมาชิกของกลุ่มบางคนกลายเป็นผู้นำ ย่อมเนื่องมาจากคุณลักษณะพิเศษประจำตัวอีกด้วย เช่น ความซื่อสัตย์ สุจริตความยุติธรรม ความโอบอ้อมอารี และความเสียสละ

นอกจากนี้ ยังมีความหมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภาพ อุปนิสัย และความสามารถที่ดีเด่นในสถานการณ์หนึ่งหรือในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งจะเป็นผู้ที่สามารถจูงใจประชาชนให้มีความเห็นคล้อยตามและลงมือทำงานอย่างใดอย่างหนึ่ง

ประยุทธ สุวรรณโกตา (2536 : 33) ให้ความหมายว่าผู้นำท้องถิ่น หมายถึง บุคคลที่ช่วยให้ผู้อื่นหรือชุมชนได้มีการตกลงกันและพยายามหาทางให้ประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ พฤติกรรมของผู้นำท้องถิ่นจะมีอิทธิพลเหนือประชาชนในท้องถิ่นนั้น อันจะก่อให้เกิดการร่วมมือกันทำงาน โดยมุ่งความสำเร็จของชุมชนเป็นสำคัญ

ทองคุณ หงส์พันธุ์ (2519 : 16) ได้ให้ความหมายว่าผู้นำท้องถิ่นหมายถึง บุคคลที่มีบุคลิกภาพเด่น ประกอบกับมีคุณลักษณะและความสามารถเป็นพิเศษ ซึ่งคนในท้องถิ่นหรือชุมชนนั้น ๆ ให้ความเคารพนับถือและเชื่อฟัง

อาจสรุปได้ว่า ผู้นำท้องถิ่นจะต้องมีคุณลักษณะและความสามารถพิเศษ ดังนี้

1. ผู้ที่พร้อมเสมอที่จะปฏิบัติงานเพื่อความก้าวหน้าของชุมชน/ท้องถิ่น
2. ผู้ที่สามารถชักจูงให้เกิดการร่วมมือกันทำงานชุมชน/ท้องถิ่นได้
3. ผู้ที่สามารถก่อให้เกิดแรงศรัทธาขึ้นในหมู่สมาชิกของกลุ่มและสามารถดึงดูดกลุ่มเข้าร่วมปฏิบัติงานชุมชน/ท้องถิ่น
4. ผู้ที่มีความเสียสละเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวมในชุมชน/ท้องถิ่น
5. ผู้ที่พร้อมจะให้คำแนะนำช่วยเหลือ และยอมรับฟังความคิดเห็นของประชาชน/ท้องถิ่น

2.2.2 ลักษณะผู้นำท้องถิ่นที่ดี

สมทรง เขมะวิชานวัฒน์ (2521, : 47) กล่าวว่าลักษณะของผู้นำที่ดีนั้น ไม่ใช่ผู้นำที่ใช้อำนาจในการทำงาน แต่เป็นผู้นำที่สามารถชักจูงผู้อื่นให้มีจิตใจคล้อยตามโดยอาศัยเหตุผล ดังนั้น ผู้นำท้องถิ่นควรจะมีลักษณะ ดังนี้ - เป็นผู้ที่ประชาชนยอมรับนับถือ - เป็นผู้ที่สามารถชักจูงและก่อให้เกิดศรัทธาในกลุ่มตน - เป็นผู้ที่มีความรอบคอบเป็นผู้ที่มีความคิดอันเป็นประชาธิปไตย - เป็นผู้ที่ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น - เป็นผู้ที่รักการทำงานร่วมกับประชาชน - เป็นผู้ที่ใส่ใจในการเรียนรู้และปฏิบัติ - เป็นผู้ที่เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนรวม - เป็นผู้ที่ไม่ถือตัว และไม่ดูถูกเหยียดหยามผู้อื่น - เป็นผู้ที่ไม่แสดงตนเป็นคนเด่นเหนือชาวบ้าน - เป็นผู้ที่มีความเชื่อมั่นในตัวเองและในประชาชน - เป็นตัวอย่างที่ดี - มีความรับผิดชอบ - มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี - เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแก่ผู้อื่น - เป็นคนมีเหตุผล

2.2.3 ประเภทของผู้นำท้องถิ่น

จิรพรรณ กาญจนจิตร (2538 :50) ได้จัดประเภทของผู้นำท้องถิ่น โดยจำแนกตามลักษณะโครงสร้างผู้นำออกเป็นสองประเภท ดังนี้ - โครงสร้างผู้นำอย่างเป็นทางการ ลักษณะตำแหน่งของผู้นำที่มีอยู่ในชุมชน แบ่งออกได้ เป็นสองประเภท คือ ตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และคณะกรรมการต่าง ๆ ของ องค์การชุมชน เช่น กลุ่มเกษตรกร กลุ่มชาวนา กลุ่มสตรี กรรมการหมู่บ้าน กรรมการสภาตำบล กรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งตำแหน่งเหล่านี้เป็นได้โดยการเลือกตั้ง แต่งตั้ง และประกาศ เป็นทางการให้ทราบ

- โครงสร้างผู้นำอย่างไม่เป็นทางการ ได้แก่ ผู้เฒ่า ผู้แก่ หรือสมาชิกที่อาวุโสที่สุดของครอบครัวขยาย อดีตพระภิกษุ สามเณร ผู้ที่มีฐานะมั่งคั่ง ผู้ที่มีชื่อเสียง และผู้ที่มีความรู้ความสามารถพิเศษจนได้รับการยกย่อง

แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำท้องถิ่นทำให้ผู้ศึกษาเห็นถึงความสำคัญของผู้นำในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยทั่วไปงานพัฒนาชุมชนจะเริ่มจากผู้นำท้องถิ่น การพัฒนาความเป็นผู้นำของประชาชนให้เกิดขึ้น เป็นพื้นฐานอันสำคัญของงานพัฒนาชุมชน ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน เรามีแนวความคิดหรือปรัชญาข้อมูลพื้นฐานไว้ประการหนึ่งว่า มนุษย์มีพลังในเรื่องความคิดริเริ่ม ความเป็นผู้นำจะเป็นการนำประชาชนให้นำพลังที่ซ่อนเร้นอยู่มาใช้ประโยชน์ และพลังเหล่านี้สามารถเจริญเติบโตได้ถ้าได้รับการพัฒนา ฉะนั้น โดยเนื้อแท้ของธรรมชาติของงานพัฒนาชุมชนจึงเป็นกระบวนการให้การศึกษากับชุมชนให้รู้จักช่วยตนเอง (to help the people to help themselves) และเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่น ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาคน พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและการปกครอง

จากแนวคิดนี้ จะเห็นว่าการพัฒนาชุมชนจึงมุ่งการพัฒนาคนให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ทั้งในด้านการอาชีพ การจัดการ และการบริการเพื่อที่จะสามารถปกครองตนเองได้ในที่สุด ฉะนั้น การพัฒนาคนจึงเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นและสำคัญยิ่งกว่าการพัฒนาวัตถุ และเพื่อให้การพัฒนาคนได้ผลเต็มที่ จึงเลือกเอาผู้นำท้องถิ่นเข้ามาเป็นบทบาทสำคัญ เพราะผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ที่ประชาชนทั่วไปเคารพนับถือยกย่อง และพร้อมเสมอที่จะปฏิบัติตามผู้นำของตน ดังนั้น การพัฒนาคนที่จะแผ่กระจายกว้างขวางออกไปสู่ประชาชนอย่างทั่วถึงได้โดยอาศัยผู้นำท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการร่วมฝึกกับประชาชนโดยทั่วไปอีกทอดหนึ่ง ดังนั้น แนวคิดผู้นำสามารถนำมาใช้วิเคราะห์การศึกษาในครั้งนี้ได้

2.2.4 บทบาทและหน้าที่ของผู้นำ

กระบวนการพัฒนาชุมชนในชนบทของไทยเรา ทั้งในอดีตและปัจจุบัน บทบาทของผู้นำท้องถิ่นนับว่ามีความสำคัญและเกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาด้านต่าง ๆ เป็นอย่างมาก ซึ่งเราจะพบเห็นอยู่เสมอว่า หมู่บ้านบางแห่งเจริญก้าวหน้าทั้งในทางวัตถุและจิตใจก็เพราะส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการมีผู้นำที่เข้มแข็งเสียสละ ทำงานเพื่อชุมชนของตนอย่างแท้จริง แต่บางหมู่บ้านที่ไม่สามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงชุมชนของตนเองให้ดีขึ้นเท่าที่ควรจะเป็นไปได้ นั้น ก็ไม่ใช่จะขาดผู้นำที่ดีเสมอไป เพราะยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องอีกหลายประการ เช่น สภาพปัญหาทำเลที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ ความพร้อมในด้านต่างๆ ของชาวบ้าน การสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ เหล่านี้มี

สภาพการณ์ที่แตกต่างกันในแต่ละหมู่บ้าน แต่ก็คงจะมีผู้นำที่ไม่พึงปรารถนาอยู่ข้างในสังคมชนบทอันกว้างใหญ่

สมยศ นาวิการ (2523 : 211-223) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทและหน้าที่ของผู้นำ (Leader Responsibility) โดยทั่วไปแล้วเราพบว่าบุคคลทุกคนนี้จะมีบทบาทใน 2 ลักษณะ คือ บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่สังคมคาดหวัง ดังนั้นบุคคล ที่เป็นผู้นำก็มีบทบาท 2 ลักษณะด้วยกัน คือ

1. บทบาทที่เป็นจริง บทบาทดังกล่าวเป็นบทบาทที่ผู้นำต้องแสดงพฤติกรรมตามสิทธิและหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้งตามกฎหมาย ซึ่งผู้นำต้องแสดงพฤติกรรมตามขอบเขตหน้าที่ในตำแหน่งที่ระบุไว้เท่านั้น ไม่สามารถแสดงบทบาทอื่นใดที่นอกเหนือจากที่ได้กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งบทบาทที่เป็นจริงนั้นมักจะกำหนดไว้เป็นเพียงกรอบ หรือแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างกว้าง ๆ และกำหนดอำนาจตามตำแหน่งที่ได้รับ เช่น อำนาจในการอนุมัติการจ่ายเงินของหน่วยงาน อำนาจในการปฏิบัติงานตามที่ตนเองรับผิดชอบ เป็นต้น

2. บทบาทที่มุ่งหวัง เป็นการคาดหวังของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้นำ มีความต้องการที่จะให้ผู้นำได้แสดงบทบาทต่าง ๆ นอกเหนือจากบทบาทที่แท้จริงตามที่กฎหมายหรือข้อกำหนดต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ให้ ผู้นำจะต้องปฏิบัติตามความคาดหวังบทบาทต่าง ๆ ของผู้นำนั้นมักจะได้รับการคาดหวังในทางที่เกี่ยวกับตัวของผู้นำ ซึ่งจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับองค์กร สังคม และส่วนบุคคล ดังเช่น คนในองค์กรคาดหวังว่าหัวหน้างานคนใหม่จะมาช่วยแก้ปัญหาในเรื่องการผลิตที่ตกต่ำให้สามารถมีผลผลิตที่สูงขึ้น หรือในชุมชนก็อาจจะมีการคาดหวังเกี่ยวกับผู้นำของหมู่บ้านว่าจะสามารถสร้างความร่วมมือ ร่วมใจกับบุคคล กลุ่มต่าง ๆ ในหมู่บ้านให้มีความสามัคคี ร่วมมือร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาหมู่บ้านของตนให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับหมู่บ้านอื่น ๆ บทบาทที่คาดหวังเกี่ยวกับตัวของผู้นำนั้น แต่ละคนก็มีความคาดหวังที่แตกต่างกันออกไปตามสภาพของแต่ละคน แต่ละกลุ่ม ซึ่งไม่สามารถกำหนดได้ชัดเจน

มนตรี ศิริจันทร์ขึ้น (2545 : 35-37) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทหน้าที่ของผู้นำโดยทั่วไปอาจสรุปได้ 3 ประการ คือ

1. บทบาทหน้าที่ทางด้านการบริหารงาน การจัดองค์กรในการปฏิบัติงานในบทบาทหน้าที่ดังกล่าวมีรายละเอียดและแนวทางในการปฏิบัติงานดังนี้ คือ

- เป็นผู้กำหนดนโยบายการปฏิบัติงานของกลุ่มหรือองค์กร
- เป็นผู้กำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานของกลุ่มและองค์กรทั้งเป้าหมายในเชิงปริมาณและคุณภาพ ที่จะได้รับการปฏิบัติงาน

- กำหนดแผนการปฏิบัติงานของกลุ่มและองค์กร ที่จะดำเนินการอย่างไรมีวิธีการหรือจะ
ใช้ยุทธวิธีอย่างไรในการปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

- เป็นผู้กำหนดตัวบุคคลให้เหมาะสมในการปฏิบัติงาน(Put the right man in the right job)
หรือเป็นผู้บริหารงานบุคคลของกลุ่มหรือองค์กร

- อำนาจการในการปฏิบัติงานของกลุ่มหรือองค์กรในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย
ของกลุ่มหรือองค์กรตามที่กำหนดไว้ โดยให้ความสะดวก สนับสนุนการปฏิบัติงานของทุกฝ่ายให้
สามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี

- ควบคุมการปฏิบัติงาน การควบคุมการปฏิบัติงานของหน่วยงานนั้นอาจกระทำได้โดย
วิธีการต่าง ๆ เช่น การควบคุมโดยใช้แผนการปฏิบัติงาน การควบคุมโดยใช้งบประมาณ
การควบคุมโดยการนิเทศการทำงาน ฯลฯ เพื่อให้หน่วยงานปฏิบัติงานให้เป็นไปตามเป้าหมายของ
องค์กร

- การติดตามผลการปฏิบัติงาน ผู้นำจะต้อง ประเมินผลการปฏิบัติงานของทุกฝ่ายที่
เกี่ยวข้อง ตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนการปฏิบัติงาน ซึ่งการติดตามและการประเมินผลการ
ปฏิบัติงานจะช่วยทำให้การทำงานเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง

2. บทบาทหน้าที่ทางด้านการปฏิบัติงาน ผู้นำโดยทั่วไปแล้วปฏิบัติงานในลักษณะของการ
บริหารงานเป็นส่วนใหญ่ แต่อย่างไรก็ตามผู้นำก็ต้องมีงานอื่นที่จะต้องปฏิบัติอีกมากมาย เพื่อที่จะ
เป็นแบบอย่างในการทำงานแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น งานของผู้นำที่ต้องปฏิบัติงานจะช่วยทำให้การ
ทำงานเป็นไปในทิศทางที่ถูกต้อง

- ปฏิบัติงานในลักษณะของผู้สั่งการให้กับบุคคลหรือกลุ่มต่าง ๆ ภายใต้การควบคุมดูแลให้
สามารถปฏิบัติงานเป็นไปตามที่กำหนดไว้

- ปฏิบัติงานในลักษณะที่เป็นผู้ที่รอบรู้และเป็นผู้ที่มีความชำนาญในการปฏิบัติงาน หรือ
เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในระดับสูงในเรื่องที่รับผิดชอบ ดังนั้น ผู้นำจึงจะต้องสามารถสอนให้ผู้อื่น
ปฏิบัติตามได้ หรือชี้แนะ ให้ข้อเสนอแนะในการทำงานให้กับผู้ตาม หรือผู้ได้บังคับบัญชา ได้อย่าง
ถูกต้อง และในกรณีที่ปัญหาในการปฏิบัติงานผู้นำก็สามารถที่จะเป็นบุคคลที่จะต้องชี้ขาดหรือ
ตัดสินใจในการทำงานดังกล่าว

- ปฏิบัติงานในลักษณะของการอำนวยความสะดวกให้กับบุคคลต่าง ๆ ได้ปฏิบัติงานได้
อย่างเหมาะสมกับความสามารถ และมีเครื่องมือเครื่องใช้ที่ดีในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะคาดหวังได้ว่า
จะมีผลการปฏิบัติงานเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

- ปฏิบัติงานในลักษณะที่ต้องสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับผู้ร่วมงานสร้างขวัญและกำลังใจในการทำงานร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดความสามัคคีกันภายในกลุ่มหรือองค์กร และจะทำให้ผลิตผลของหน่วยงานดีขึ้น

- ปฏิบัติงานในลักษณะของการพัฒนาองค์กร หรือกลุ่ม โดยจะต้องมีการปรับปรุงระบบการทำงาน สร้างบรรยากาศการทำงานให้ดีขึ้น และจะทำให้การทำงานของผู้ร่วมงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. บทบาทหน้าที่ทางด้านสังคม ผู้นำต้องปฏิบัติงานทางด้านสังคม 2 ลักษณะ คือ สังคมภายในองค์กรหรือกลุ่ม และสังคมภายนอกองค์กรที่มองดูการปฏิบัติงานขององค์กรหรือกลุ่ม

- สังคมภายในองค์กรหรือกลุ่ม ผู้นำ จะต้องปฏิบัติตนให้เป็นที่ยอมรับ การปฏิบัติงานของผู้นำ ดังนั้นผู้นำในองค์กรหรือกลุ่มจะต้องแสดงความสามารถให้เป็นที่ยอมรับในการบริหารงาน การปฏิบัติงาน จะต้องสร้างความสัมพันธ์อันดีกับสมาชิกขององค์กรหรือกลุ่มโดยจะต้องเป็นแม่แบบในการปฏิบัติงาน กำหนดแนวทางในการทำงาน สร้างความสัมพันธ์ในทางที่ดีงามให้เป็นที่ยอมรับของสมาชิกของกลุ่มหรือองค์กร ทั้งในลักษณะของความสัมพันธ์ที่เป็นทางการและความสัมพันธ์ที่เป็นส่วนตัวให้กับสมาชิกของกลุ่มหรือองค์กร โดยจะต้องให้ความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นกันเอง ให้ความยุติธรรม สร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ให้เกียรติและยกย่อง บุคคลที่ปฏิบัติงานดี เป็นต้น

- สังคมภายนอกองค์กร ผู้นำต้องเป็นตัวแทนขององค์กรในการที่จะต้องประสานการทำงานกับหน่วยงานอื่น ๆ และยังจะต้องไปร่วมกิจกรรมกับกลุ่มหรือองค์กรอื่น ๆ อย่างมีศักดิ์ศรี การปฏิบัติภารกิจดังกล่าวจะก่อให้เกิดความภาคภูมิใจของคนภายในกลุ่มที่ผู้นำมีคุณลักษณะที่ดี และเป็นที่ยอมรับของสังคมภายนอก

2.3 แนวคิดทฤษฎีสตรีกับการพัฒนา

2.3.1 ความหมายสตรีนิยม

แม้ว่าด้วยบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่ผ่านมามาตั้งแต่อดีตนั้นสตรีจะไม่สามารถมีบทบาทและโอกาสในการเป็นผู้นำทางการเมืองและทางสังคมมากนัก แต่ในปัจจุบันด้วยบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป สตรีสามารถมีบทบาทและโอกาสในการเป็นผู้นำทางการเมืองและทางสังคมมากขึ้น อันเป็นที่มาของการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ โดยสามารถกล่าวถึงบริบทต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอันส่งผลกระทบต่อบทบาทและโอกาสในการเป็นผู้นำทางการเมืองและทางสังคมได้

วันทนี วาสิกะสิน (2546 : 1-3) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้หญิง ย่อมมีเรื่องที่ถูกกล่าวถึงมากมายในทุก ๆ ด้าน ผู้หญิงทุกสังคมมีบทบาทหลายอย่างตั้งแต่ในอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันค่านิยมในสังคมโดยทั่วไปยังก่อให้เกิดความแตกต่าง ในเรื่องความเสมอภาคระหว่างผู้หญิงกับผู้ชาย ดังนั้นประเด็นความเสมอภาคยังเป็นประเด็นที่ถูกนำมาวิพากษ์วิจารณ์อยู่เสมอ

กุลลณี มุทธากลิน (2547 : 213) ได้กล่าวไว้ว่า แนวคิดสตรีนิยมในระดับครอบครัวหรือระดับจุลภาคนั้นได้ พิจารณาว่าความสัมพันธ์ระหว่างหญิงและชายในครอบครัวนั้นไม่ได้เป็นเรื่องส่วนตัว แต่เป็นเรื่องของอำนาจ การต่อรอง และการสร้างความตกลงระหว่างกันภายในบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ที่สร้างความได้เปรียบให้แก่ (เพศสภาพ) ชาย

สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงในสังคมไทยนั้น มีภาพที่ขัดแย้งกันอยู่สองภาพแรก คือ สถานภาพของผู้หญิงไทยไม่ได้ด้อยหรือมีปัญหา เนื่องจากผู้หญิงไทยมีบทบาทและมีอำนาจทางเศรษฐกิจ รวมถึงการตัดสินใจต่าง ๆ ในครัวเรือนเทียบเคียงกับผู้ชาย ภาพที่สอง คือ ภาพของผู้หญิงที่ถูกกดขี่ในรูปแบบพื้นฐานที่สุด ที่เห็นกันโดยทั่วไปก็คือ ผู้หญิงที่ถูกบังคับให้เป็นโสเภณีหรือผู้หญิงที่ก้าวเข้ามาสู่การค้าบริการทางเพศ และภาพของแรงงานหญิงในและนอกระบบ ที่ได้รับค่าแรงราคาถูกและมีชั่วโมงการทำงานที่ยาวนาน และทำงานเสี่ยงต่อความปลอดภัยของชีวิตและสุขภาพฉะนั้นการศึกษาและทำความเข้าใจถึงสถานภาพและบทบาทของผู้หญิงไทย จะต้องตระหนักถึงความแตกต่างในมิติทางชนชั้น อำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมรวมถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมในสังคมไทยด้วย

จุไรรัตน์ จันทร์ธำรง (2529 : 384) ได้กล่าวไว้ว่าการพัฒนาสตรี คือการทำให้สถานภาพและบทบาทของสตรีเท่าเทียมกับบุรุษ ถ้าหากสตรีสามารถตัดสินใจเรื่องสำคัญ ๆ เกี่ยวกับชีวิตของตนโดยอิสระ ไม่ต้องอยู่ภายใต้อำนาจของผู้อื่นและมีสิทธิหน้าที่ตลอดจนโอกาสในการประกอบกิจการต่างๆ ภายในครอบครัวและสังคมเท่าเทียมกับบุรุษ ก็อาจจะกล่าวได้ว่าสตรีมีสถานะสูง

เนตรดาว แพทย์ภู (2544 : 4-8) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้หญิงกับการพัฒนา (Women and development) คำว่า “การพัฒนา” มีความหมายถึงความก้าวหน้า ซึ่งแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก

แนวคิดผู้หญิงสู่การพัฒนา (Integrating Women into Development) ได้ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกโดยองค์กรสหประชาชาติ ในปี ค.ศ. 1975 นับตั้งแต่นั้นมา องค์การระหว่างประเทศ โดยเฉพาะธนาคารโลก ได้นำแนวคิดนี้ไปใช้ต่อและกำหนดให้ “ผู้หญิงกับการพัฒนา” (Women and development) เป็นโปรแกรมหนึ่งของการพัฒนา เพื่อสร้างความมั่นใจว่าทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งมีอยู่

ในจำนวนมากถึงกึ่งหนึ่งของประชากรโลก จะไม่ถูกละเลยที่จะนำไปใช้ประโยชน์ การถึงผู้หญิงเข้าสู่การพัฒนาอย่างมุ่งมั่นในเรื่องการสร้างรายได้

ส่วนแนวคิดผู้หญิงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) ก็เป็นผลมาจากปัญหาของการพัฒนาไปสู่ความทันสมัย ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ทำให้เกิดการเอารัดเอาเปรียบผู้หญิง

ระบบวิถีแบบชายเป็นใหญ่ หมายถึงกฎเกณฑ์ของพ่อ (Law of Father) หรือการควบคุมทางสังคม (Social Control) ที่ผู้ชายในฐานะพ่อ สามารถเป็นเจ้าของภรรยาและควบคุมลูกสาว แต่ในหมูนักสตรีนิยมบอกว่า ระบบวิถีแบบชายเป็นใหญ่ ในสังคมอุตสาหกรรมก้าวหน้ายังมีการใช้กลไกในการสร้างความเหนือกว่า และควบคุมทางสังคม เพื่อทำให้ชายมีอำนาจเหนือหญิง โดยผ่านระบบกฎหมาย ระบบภาษี ระบบความปลอดภัยทางสังคม ทัศนคติ และการแสดงออกทางพฤติกรรมในชีวิตประจำวัน

การส่งเสริมบทบาทของผู้หญิงในการพัฒนาโดยภาครัฐเป็นการส่งเสริมให้ผู้หญิงแสดงบทบาทในทางเศรษฐกิจในทางสังคมมากขึ้นเท่านั้น แต่กลับมิใช่การส่งเสริมให้ผู้หญิงแสดงบทบาทในทางการเมืองเพิ่มขึ้น แต่อย่างใด การส่งเสริมบทบาทของผู้หญิงในการพัฒนา จึงเป็นการกระตุ้นให้เกิดการใช้แรงงานหญิงมากขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการขายตัวของระบบทุนนิยมโลก

ส่วนการส่งเสริมบทบาทของผู้หญิงในการพัฒนาโดยองค์กรพัฒนาเอกชนแม้ว่าจะเป็นการส่งเสริมให้ผู้หญิงเข้ามามีบทบาทในทางสังคมการเมืองมากขึ้น แต่ก็ยังคงเป็นการสนับสนุนให้ผู้หญิงมีบทบาทเพียงบางด้าน ซึ่งตอบสนองของค่านิยมในการแบ่งงานกันทำ โดยยึดถือเพศเป็นตัวกำหนดเป็นหลัก การส่งเสริมบทบาทของผู้หญิงในการพัฒนาในลักษณะนี้จึงเป็นการผลิตซ้ำอุดมการณ์แบบชายเป็นใหญ่ และมีได้นำไปสู่การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ผู้หญิงแต่อย่างใด

วราธิก เกลิมพันธุ์ศักดิ์ (2542 : 277) ได้กล่าวไว้ว่า บทบาทของผู้หญิงในการพัฒนา นักสตรีนิยมมองว่าผู้หญิงเป็นเพศที่มีบทบาทในการพัฒนาไม่น้อยไปกว่าผู้ชาย แต่บทบาทของผู้หญิงนั้น ถูกทำให้ด้อยค่าและลดความสำคัญลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจำกัดของคำว่า “งาน” ในสังคมแบบชายเป็นใหญ่แล้ว การแบ่งงานกันทำระหว่างเพศ (Sexual division of labor) อยู่ในรูปแบบที่ว่า ผู้ชายเป็นผู้หาเลี้ยงครอบครัว ควรที่จะมีบทบาททางเศรษฐกิจด้วยการออกไปทำงานนอกบ้าน ส่วนผู้หญิงควรจะได้รับภาระดูแลภายในบ้านหรือทำงานบ้าน (Domestic work) อย่างไรก็ตามกิจกรรมผลิตในครัวเรือนของผู้หญิง กลับไม่ได้ถูกนับเป็นการผลิตที่ก่อให้เกิดมูลค่าและมีคุณค่า

สตรีนิยมแนวเสรีนิยมซึ่งมองว่า หญิงและชายมีความเสมอภาคกัน ในฐานะมนุษย์ที่มีความสามารถในการใช้เหตุและผล แต่ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างเพศ ในปริณิพจน์สาธารณะอย่างระบบการศึกษา กฎหมาย การเมืองและเศรษฐกิจ แนวทางการแก้ไขปัญหของสตรีนิยมเสรีนิยมก็คือ การเปิดโอกาสให้ผู้หญิงกลับเข้ามามีบทบาทในปริณิพจน์สาธารณะเช่นเดียวกับผู้ชาย โดยเน้นไปที่การแก้ไขอคติหรือการเลือกปฏิบัติในระบบการศึกษา กฎหมาย การเมืองและเศรษฐกิจ อันเป็นสาเหตุของความไม่เท่ากันระหว่างเพศ

พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ (2549 : 168-183) ได้กล่าวถึงปัจจัยระดับปัจเจกที่มีผลต่อบทบาททางการเมืองของสตรีว่า เป็นองค์ประกอบเฉพาะตัวของสตรีเองที่น่าจะช่วยเสริมให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีเพิ่มขึ้น โดยสามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ

1.1 ปัจจัยส่วนบุคคล คือปัจจัยที่เป็นคุณลักษณะเฉพาะตัวของสตรี ได้แก่ อายุ การศึกษารายได้ และอาชีพ

1.2 ปัจจัยด้านการเมือง ได้แก่

- 1) ความรู้ด้านการเมืองของสตรี หมายถึง ความสามารถของสตรีในการทำความเข้าใจและอธิบาย ปรากฏการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้น
- 2) ความสำนึกในหน้าที่ทางการเมืองของสตรี หมายถึง การตระหนักและแสดงออกด้านการเมืองตามสิทธิที่ตนมีอยู่
- 3) การรับข่าวสารทางการเมืองของสตรี หมายถึง ระดับการติดตามข่าวสารทางการเมืองของสตรี

1.3 ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่

- 1) การที่สตรีเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ได้แก่ การที่สตรีเข้าไปมีส่วนร่วมกิจกรรมในกลุ่มสหกรณ์ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มผลิตสินค้าชุมชนต่าง ๆ
- 2) ความรู้สึกเป็นชุมชนของสตรี คือ การที่สตรีมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมีความต้องการที่จะทำในสิ่งที่มีประโยชน์ต่อชุมชนของตนเอง
- 3) การรับรู้บทบาทที่สังคมคาดหวังของสตรี หมายถึง การตระหนักถึงสิ่งที่สตรีควรจะต้องแสดงออกภายใต้บรรทัดฐานของสังคม
- 4) การสนับสนุนของครอบครัว ได้แก่ การที่ครอบครัวของสตรีให้ความร่วมมือและความช่วยเหลือทั้งทางกายภาพและทางจิตใจแก่สตรีในการที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง

และ**พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ** ได้กล่าวถึงปัญหาระดับปัจเจกที่กระทบต่อบทบาททางการเมืองของสตรี ซึ่งตรงกันข้ามกับปัจจัยที่มีผลต่อบทบาททางการเมืองของสตรี ปัญหาเฉพาะตัวสตรีที่กระทบต่อบทบาททางการเมืองของสตรีเป็นองค์ประกอบที่ขัดขวาง เบียดบัง ลดทอน การเข้าไปมี

ส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ทำให้ระดับการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีลดลง ปัญหาเหล่านี้จำแนกออกได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่

- 1.1 ปัญหาส่วนบุคคล
- 1.2 ปัญหาด้านการเมือง
- 1.3 ปัญหาด้านสังคมและด้านวัฒนธรรม

ทั้งนี้พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ ได้กล่าวถึงสภาพแวดล้อมหรือปัจจัยภายนอกของบทบาททางการเมืองของสตรี ว่า หมายถึง ปัจจัยภายนอกที่อยู่ล้อมรอบตัวสตรี โดยอยู่นอกเหนือการควบคุมของสตรี ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อการใช้มีส่วนร่วมของสตรี ซึ่งมีหลายปัจจัยเป็นองค์ประกอบที่เกี่ยวข้อง อาทิ

บรรยากาศทางการเมืองหมายถึง ความรู้และการแสดงออกทั่ว ๆ ไป ของตัวแสดงทางการเมือง เช่น นักการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ และประชาชนเป็นต้น

โครงสร้างเชิงสถาบันขององค์กรทางการเมือง หมายถึง โครงสร้างของกฎระเบียบต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทางและไม่เป็นทางการที่สร้างขึ้น โดยองค์กรทางการเมือง

เสถียรภาพทางการเมือง หมายถึง แนวโน้มที่ฝ่ายบริหารจะสามารถทำงานได้ตลอดวาระการทำงาน และความถี่ของการเปลี่ยนแปลงผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่งในฝ่ายบริหาร

วัฒนธรรมทางการเมือง ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ทศนคติ ค่านิยม ความเชื่อทางการเมือง ของบุคคลที่มีต่อการเมืองที่ได้รับการปลูกฝัง อบรม และถ่ายทอดสืบต่อกันมา ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งมีผลสะท้อนต่อแบบแผนพฤติกรรมของบุคคลที่มีต่อระบบการเมืองและองค์ประกอบต่าง ๆ ทางการเมือง

สภาพเศรษฐกิจ หมายถึงสภาวะโดยทั่วไปของการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการของประเทศ

ลักษณะของสังคม หมายถึง สภาพความเป็นอยู่โดยทั่วไปของคนในชุมชน

วัฒนธรรมของสังคม หมายถึง แบบแผนของการกระทำหรือแบบอย่างการดำเนินชีวิตที่กลุ่มสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการดำรงชีวิตร่วมกันได้อย่างผสมผสานและถาวร โดยมีการถ่ายทอดจากกลุ่มหนึ่งไปยังอีกกลุ่มหนึ่ง

ดังนั้น พรเพ็ญ เพชรสุขศิริ จึงได้สรุปแนวทางส่งเสริมบทบาทในการปกครองท้องถิ่นของสตรี ซึ่งเน้นที่การส่งเสริม คุณสมบัติ ส่วนบุคคลของสตรี ให้พร้อมที่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ได้แก่

1. ส่งเสริมการร่วมกลุ่มทางการเมือง เมื่อสังคมใด ๆ มีกลุ่มทางการเมืองที่เป็นทางการและกลุ่มนั้นดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอยู่อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีสมาชิกกลุ่มที่ได้รับการเลือกตั้งแล้ว

จำนวนมาก กลุ่มทางการเมืองกลุ่มนั้นจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อการได้หรือไม่ได้รับการเลือกตั้งของ สตรี

2. ส่งเสริมการสร้างเครือข่าย หากสตรีได้รับการส่งเสริมให้มีเครือข่ายสตรีก็จะมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรและข้อมูลที่เป็นต่อการได้รับเลือกเข้าไปบริหารจัดการท้องถิ่นได้

3. ส่งเสริมการเข้ากลุ่มทางสังคม เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งในสังคม ที่มีการกีดกันหรือไม่เปิดโอกาสให้สตรี กลุ่มทางสังคมจะเป็นที่ซึ่งสตรีสามารถแสดงออกได้ซึ่งความสามารถด้านต่าง ๆ และภาวะผู้นำซึ่งจะช่วยให้เกิดการยอมรับจากสมาชิกกลุ่มทางสังคมนั้น ๆ ซึ่งนั่นเท่ากับว่าส่วนหนึ่งของสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปในลักษณะที่ยอมรับสตรีมากขึ้น

4. ส่งเสริมการให้การศึกษา ความรู้ เพราะจะทำให้สตรีมีความสมรรถนะที่สูงขึ้น สามารถดำเนินการแก้ปัญหาให้แก่ชุมชนได้มากขึ้น ซึ่งจะทำให้ได้รับการยอมรับจากชาวบ้านมากยิ่งขึ้น และสตรีจะต้องมีความรู้ในด้านที่จำเป็นต่อการทำงานให้แก่ชุมชน ซึ่งความรู้ตรงนี้เองที่ต้องได้มาจากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง

5. ส่งเสริมความพร้อมในการให้ช่วยเหลือชาวบ้าน เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้สตรีมีโอกาสและเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับท้องถิ่น ที่มีลักษณะเศรษฐกิจเป็นแบบพึ่งพา เกษตรกรรม เพราะในท้องถิ่นเช่นนี้ ความคาดหวังของชาวบ้านต่อผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจะอยู่ที่ความสามารถในการให้ความช่วยเหลือชาวบ้านได้

6. ส่งเสริมความสามารถในการพัฒนา ถ้าหากสภาพเศรษฐกิจของสังคมมีลักษณะพึ่งพาอุตสาหกรรมมากรายได้ของคนในท้องถิ่นส่วนมากผูกโยงกับอุตสาหกรรม แนวทางการส่งเสริม ที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ ก็คือการส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาของสตรีเพราะในสังคมที่มีลักษณะเช่นนั้น กิจกรรมทางเศรษฐกิจจะเป็นปัจจัยหลักที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกผู้ที่จะมาเป็นผู้แทนของเขาในการปกครองท้องถิ่น

สุทธิรา ทอมสัน (2534 : 67) ได้กล่าวไว้ว่าผู้หญิงมีส่วนร่วมที่จำกัดมากในด้านการเมือง และการกำหนดนโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อชีวิตผู้หญิงเอง ในระดับประเทศผู้หญิงเพียงร้อยละ 5 เท่านั้น ที่ดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจในการตัดสินใจ ในระดับจังหวัด ร้อยละ 5 ของสมาชิกสภาจังหวัดและสมาชิกเทศบาลนคร ที่ผ่านการเลือกตั้งเข้าไปเป็นหญิง และไม่มีผู้หญิงเป็นนายก อบจ.เลย ในระดับท้องถิ่นมีผู้หญิงเพียงร้อยละ 1 ที่ดำรงตำแหน่งกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

ผู้หญิงไทยได้สร้างเครือข่ายและมีความเคลื่อนไหวในการที่จะสร้างเสริมสถานภาพผู้หญิงในทุก ๆ ด้าน ในช่วงที่ผ่านมา ความพยายามเหล่านี้ทำให้ภาพของผู้หญิงนั้นชัดเจนและมองเห็นขึ้น โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับบทบาทที่ผู้หญิงมีต่อการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม ผู้หญิงยังมีบทบาทน้อยมากในการที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการบริหารประเทศ

หรือในการกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อผู้หญิงเอง ผลที่ตามมาคือการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิงก็ยังมีให้เห็นมาก ดังนั้นการที่จะก้าวไปสู่สังคมที่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชายนั้น จำเป็นต้องมีกลวิธีที่มีประสิทธิภาพยิ่ง และต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจกันจากทุก ๆ ฝ่าย ตั้งแต่รัฐบาล พรรคการเมือง กลุ่มผลักดัน สาธารณชนรวมทั้งสื่อมวลชน

ไม่อาจปฏิเสธได้ว่าผู้หญิงไทยได้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศทั้งด้านสังคม วัฒนธรรมและเศรษฐกิจ ซึ่งรวมถึงการพัฒนาและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของสตรีในสังคมอีกด้วย อาทิ การส่งเสริมอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ ให้แก่กลุ่มอาชีพสตรี การส่งเสริมบทบาทในด้านต่าง ๆ แก่กลุ่มสตรี และการสังคมสังเคราะห์ แก่สตรีที่ด้อยโอกาสรวมทั้งการพัฒนาองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่จำเป็นให้กับกลุ่มสตรีเป็นต้น อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีปัญหาและข้อจำกัดอีกมากมายที่ผู้หญิงต้องประสบ ส่วนหนึ่งของอุปสรรคที่ทำให้ผู้หญิงยังไม่สามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างเท่าเทียมกับชายในทุก ๆ ด้านของการพัฒนาประเทศ ได้แก่การขาดโอกาสทางการศึกษา ฝึกอบรมและฝึกอาชีพ การไม่ได้รับสินเชื่อเพื่อการผลิต การไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง การไม่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่สำคัญต่อการผลิต กระบวนการหล่อหลอมทางสังคม และความเชื่อในบทบาทดั้งเดิมของหญิง การที่จะจัดอุปสรรคเหล่านั้น มิใช่ของง่ายและยังมีเรื่องที่ต้องดำเนินการอีกมาก ปัจจัยที่จำเป็นและสำคัญที่สุดที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้ก็คือ ผู้หญิงที่มีความมุ่งมั่นที่จะปรับเปลี่ยนสังคมที่จะนำไปสู่ความเสมอภาคระหว่างหญิงและชาย

ธีรนาถ กาญจนอักษร (2535 : 220-221) ได้กล่าวไว้ว่า ระบบการปกครองที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้มีอะไรไม่ชอบมาพากลผู้ปกครองต้องดูแลทุกข์สุขของผู้อยู่ใต้ปกครอง แต่กลับมาควบคุมเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ บทบาทของผู้หญิงจึงอยู่ในโครงสร้างของความสัมพันธ์ไม่เสมอภาคฝ่ายหนึ่งมีอำนาจมากกว่าอีกฝ่ายหนึ่ง ความเสมอภาคแท้จริงขึ้นอยู่กับโอกาสของแต่ละคน และตรงนี้บทบาทของสตรีจะถูกกลืนเลย เพราะผู้ชายสนใจเรื่องของอำนาจมากเกินไป เพศชายมีอำนาจเหนือกว่าสตรี ที่ว่าเหนือกว่าในสังคม ได้แก่วัย คุณวุฒิ ฐานะ เพศ ซึ่งใครได้สถานภาพดีกว่าก็สามารถมีอำนาจ อำนาจจึงแฝงฝังอยู่ในกรอบความคิดของความเป็นเพศชาย ผู้หญิงกลับยอมให้ความเป็นเพศชายแปรเป็นเรื่องของอำนาจ การที่ผู้หญิงรู้จักคิดมากขึ้นในปัจจุบันทำให้ผู้หญิงสามารถปกครองได้ดี การหล่อหลอมของสังคมหรืออะไรที่เกิดขึ้นผู้หญิงมีส่วนร่วมทั้งนั้น

กรอบรวมทางการศึกษา ศาสนา การปกครอง เหมาะที่จะให้ผู้หญิงเข้าไปมีบทบาทมากกว่านี้ เมื่อเข้าไปแล้วไม่ใช่เข้าไปปกครองอย่างที่เป็นอย่างอยู่ เช่น ผู้หญิงมักจะถูกถามว่า กินเหล้า สูบบุหรี่ เป็นไหม เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาหนึ่งที่เกิดขึ้นแล้ว และมักถูกกล่าวหาว่าเข้ากับคนอื่นไม่ได้ คิดดูให้ดี มีคุณสมบัติมากมายของผู้หญิงที่แสดงความเป็นมนุษย์ ความรู้สึทางสังคม

มากกว่าผู้ชายถ้าสามารถทำให้ผู้หญิงก้าวสู่การปกครองได้ จะเป็นวิธีที่ดีที่สุด วิธีการแก้ไขควรเปลี่ยนค่านิยม คือ ผู้หญิงควรได้รับการแบ่งภาระมากขึ้น มีโอกาสเข้าไปร่วมมือกับผู้ชาย

ปัญหาสิทธิสตรี ไม่ใช่ปัญหาผู้หญิงกับผู้ชาย แต่เป็นปัญหาระบบความสัมพันธ์ เรื่องของสิทธิเสรีภาพเป็นเรื่องของระบอบประชาธิปไตยเป็นเรื่องของสังคม ซึ่งผู้หญิงต้องร่วมมือกัน

วิระดา สมสวัสดิ์ (2546 : 16) ได้กล่าวถึงสถานภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีว่า การที่สตรีเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมีอุปการะต่อระบบการเมืองและสังคมโดยส่วนร่วม ในแง่ของการเพิ่มประสิทธิภาพทางการเมืองที่จะได้จากมุมมอง ความรู้ ความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ที่แตกต่างของสตรี การทำให้รูปแบบการพัฒนามีความหลากหลายเนื่องจากสตรีจะสะท้อนความต้องการที่แตกต่างของเพศหญิงที่ควรจะมีการให้ความสนใจเป็นพิเศษ และการทำให้ระบอบประชาธิปไตยเข้มแข็งขึ้น เพราะการเข้าร่วมมีส่วนตัดสินใจทางการเมืองของสตรีเป็นการทำให้คนทุกกลุ่มในสังคมได้มีส่วนในการปกครอง นอกจากนี้ในแง่ของกฎหมายการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีเป็นสิ่งสำคัญที่เป็นหลักประกันว่าจะมีการวางนโยบายและออกกฎหมายรวมทั้งบังคับใช้กฎหมายที่คุ้มครองและส่งเสริมสิทธิมนุษยชนสตรี

แม้ในอดีตที่ผ่านมาสถานภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีจะอยู่ในระดับต่ำ เพราะความเชื่อและค่านิยมของสังคมต่อความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายและเพศหญิงยังคงยึดถือให้เพศชายเป็นใหญ่ อย่างไรก็ตาม เมื่อปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมโดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างหญิงและชายก็มีการพัฒนาการตามไปด้วยตัวอย่างเช่น การที่สตรีมีโอกาสด้านการศึกษาและเข้ามาเป็นกำลังแรงงานในตลาดแรงงานเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทำให้บทบาทดั้งเดิมของหญิงและชายค่อยๆ คลายความชัดเจนลง อย่างไรก็ตามประเด็นที่น่าสนใจคือแม้ว่าบทบาทของผู้หญิงนั้นมิได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างเท่าเทียมกัน การเหลื่อมล้ำกันของบทบาทและทัศนคตินั้นนำมาซึ่งการไม่ยอมรับและการต่อต้านการมีส่วนร่วมของผู้หญิงในสังคมต่าง ๆ ทั้งที่เปิดเผยและไม่เปิดเผย

นอกจากนี้ในทัศนะของ วิระดา สมสวัสดิ์ ผู้หญิงเผชิญกับอุปสรรคเชิงวัฒนธรรม และโครงสร้างทางสังคมหลายประการที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น 1. เจตคติและการเลือกปฏิบัติ 2. ความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างหญิงชายที่ไม่เท่าเทียมกันในครอบครัว 3. การกำหนดให้ผู้ชายเป็น “หัวหน้าครอบครัว” ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง 4. ความรับผิดชอบในบ้านและการดูแลลูก 5. การขาดประสบการณ์ในกิจการสาธารณะ 6. การขาดแบบอย่าง และการสนับสนุนของผู้หญิงที่อยู่ในอำนาจ 7. ความกลัวความรุนแรง การคุกคาม การวิพากษ์วิจารณ์ และการถูกหย่าขาดจากสามี 8. การไม่เห็นคุณค่าของตนเอง 9. วัฒนธรรม

ของการเผชิญหน้าทางการเมืองที่สร้าง “ผู้ชนะ” และ “ผู้แพ้” 10. การเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง 11. ค่าใช้จ่ายในการลงสมัครรับเลือกตั้ง และการอยู่ในตำแหน่งมีสูง และ 12. การขาดการศึกษา

จากแนวคิดและทฤษฎีข้างต้นซึ่งได้สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดของบทบาทของสตรีในสังคม ในทางการเมือง และในการเป็นผู้นำ ด้วยเหตุและปัจจัยต่างๆ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตาม ในยุคปัจจุบันบทบาทของสตรีในทางสังคม การเมือง และในการเป็นผู้นำ ได้ทวีความสำคัญและได้รับการยอมรับจากหลายภาคส่วนเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก และ นางสาววิไล บุรณุปกรณ์ ก็เป็นผู้นำสตรีผู้หนึ่งในยุคปัจจุบันที่มีบทบาทและได้รับการยอมรับจากหลายภาคส่วนเป็นอย่างมาก เช่นกัน ดังนั้น แนวคิดและทฤษฎีข้างต้นจึงสามารถชี้ให้เห็นได้ทั้งในทางตรงและทางอ้อมถึงบทบาทของสตรีโดยเฉพาะผู้ที่ได้รับเลือกให้เป็นผู้นำสตรีในยุคปัจจุบันว่ามีปัจจัยที่เหมือนหรือแตกต่างจากยุคก่อนหรือไม่ อย่างไร ซึ่งย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ถึงบทบาทของผู้นำสตรีและการคงไว้ซึ่งบทบาทและการได้รับการยอมรับของผู้นำสตรีในอนาคตต่อไป

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมิทธา จิตตลดากร (2529) ได้ศึกษาวิจัยถึง “ภาวะผู้นำของสตรีในการปกครองท้องถิ่นของไทย” ผลการวิจัยพบว่า สตรีที่เข้าสู่ตำแหน่งทางการเมืองระดับท้องถิ่นได้รับอิทธิพลจากปัจจัยเฉพาะตัว ครอบครัว และสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่ส่งเสริมและเป็นอุปสรรคแตกต่างกัน อย่างไรก็ตามไม่ว่าผู้นำสตรีจะใช้วิธีการใด การใช้พระเดชหรือการใช้พระคุณ การใช้ฐานะทางเศรษฐกิจหรือการใช้คุณธรรมต่าง ๆ ก็นำไปสู่ความสัมฤทธิ์ผลทางการเมืองการปกครองทำให้ชุมชนมีการพัฒนาที่มีความสงบร่มเย็นได้เช่นกัน

เสรี หอมเกษร (2535) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำหมู่บ้านหญิงโดยเปรียบเทียบระหว่างผู้นำหมู่บ้านหญิงกับผู้นำบ้านชาย” ผลการวิจัยพบว่า บทบาทในการเป็นตัวแทนประชาชน และบทบาทการเป็นผู้นำชุมชนทำได้เท่าเทียมกันมีความแตกต่างกันบ้างในบางประเด็นคือ การอำนวยความสะดวกในการเป็นตัวแทนทางราชการและการดูแลทรัพย์สินทางราชการเท่านั้น ผู้นำหมู่บ้านหญิงแสดงบทบาทได้ดีกว่า แต่การเป็นตัวแทนของทางราชการด้านการจับกุมผู้กระทำความผิดนั้น ผู้นำบ้านชายแสดงบทบาทได้ดีกว่า

รัตนา จงสุทธามณี (2538) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของผู้นำสตรีในการเมืองท้องถิ่นของจังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเห็นว่าความรู้ความสามารถของสตรีไทยในหลาย ๆ เรื่อง มีความเท่าเทียมกับบุรุษ โดยเฉพาะความรู้ความสามารถในด้านบริหาร อันได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การประสานงาน ความ

รับผิดชอบที่มีต่อประชาชน การดูแลสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น เป็นต้น ส่วนด้านที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า สตรีมีความดี้อยกว่าบุรุษ คือ ด้านการวางแผนพัฒนาท้องถิ่น ด้านการจัดงบประมาณ และด้านการอุทิศตน ให้ความสำคัญปฏิบัติหน้าที่ ให้กับราชการ

อักษร วงศ์ใหญ่ (2543) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาททางการเมืองของกลุ่มแม่บ้านของ กลุ่มแม่บ้านกิ่งอำเภอเวียงหนองล่อง จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า สมาชิกกลุ่มแม่บ้านกิ่ง อำเภอเวียงหนองล่องมีบทบาททางการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่นใน ระดับปานกลาง มีแนวโน้มที่จะมีมากขึ้น โดยมีบทบาททางการเมืองในระดับท้องถิ่นจะมี มากกว่าในระดับชาติ เพราะ การที่กลุ่มแม่บ้านมีปฏิสัมพันธ์กับนักการเมืองท้องถิ่น และผู้นำ ท้องถิ่น ทำได้ง่ายกว่านักการเมืองระดับชาติโดยนักการเมืองระดับชาติจะมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่ม บ้านผ่านทางนักการเมืองท้องถิ่นและผู้นำท้องถิ่น นอกจากนี้ยังพบว่าสมาชิกกลุ่มแม่บ้านมี ทัศนคติถูกต้องตามหลักการประชาธิปไตยในการใช้พลังของกลุ่มเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ตลอดจนการตัดสินใจทางการเมืองที่สอดคล้องกับ

แนวทางประชาธิปไตยอิทธิพลของกรอบโครงสร้างทางสังคม วัฒนธรรม ค่านิยม เกี่ยวกับ บทบาทของเพศหญิง มีอิทธิพลต่อการแสดงบทบาท

อุดมเดช ดวงแก้ว (2555) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทผู้นำสตรีในการเมืองการปกครอง ระดับท้องถิ่นของเทศบาลนครเชียงราย”

ผลการวิจัยพบว่า ผู้นำสตรีมีบทบาททางการเมืองการปกครองระดับท้องถิ่น มีมากได้แก่ บทบาทในการลงสมัครเลือกตั้งเป็นสมาชิกท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น บทบาทการร่วมรณรงค์ หาเสียงเลือกตั้ง ในทุกระดับที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น บทบาทการออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ในทุกระดับ และทุก ๆ ชั้น บทบาทการเข้าร่วมกับกลุ่มการเมืองในระดับชุมชน หรือบทบาทในการพูด ถกเถียงหรือวิพากษ์วิจารณ์เหตุการณ์หรือบุคคลทางการเมือง โดยสรุปแล้วบทบาททางการเมือง การปกครองระดับท้องถิ่น ซึ่งผู้นำสตรีทุกคนได้ให้ความสำคัญมากที่สุดก็คือ บทบาทที่เกี่ยวข้อง กับการรักษาสิทธิและหน้าที่ในการเลือกตั้งระดับต่าง ๆ ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เพราะถือว่าเป็นสิทธิและหน้าที่พื้นฐานของทุกคน

สุนิษา สิริเมฆขลา (2556) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภาวะผู้นำทางการเมืองของนายทัศนัย บุณยปกรณ์” นายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่

ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองของนายทัศนัย บุณยปกรณ์ พบว่า การเป็น ผู้นำของนายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ที่เป็นเพศชายนั้น สามารถสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน และผู้ได้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างมาก มีภาวะการตัดสินใจที่เด็ดขาด มีความสุภาพ น่าเกรงขาม อายุ อยู่ในวัยทำงานเหมาะสมที่จะทุ่มเทแรงกายแรงใจทำงานได้อย่างเต็มที่ ด้านการศึกษาเป็นผู้มีการ

ความรู้ความสามารถ มีแนวคิดที่กว้างไกลและนำระบบการปกครองจากต่างประเทศที่ตนได้ศึกษา มานำมาปรับใช้กับการบริหารงานในเทศบาลนครเชียงใหม่ การมีส่วนร่วมทางการเมืองพบว่า นายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ก่อนได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่ง ได้มีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่พอสมควรแล้ว จากการดำรงตำแหน่งที่สำคัญทางการเมืองท้องถิ่น การมีฐานเสียงหรือความช่วยเหลือทางการเมือง พบว่า นายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ มีฐานเสียงที่สำคัญจากกลุ่มรักเชียงใหม่ 51 และกลุ่มคนชั้นชอบ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นอย่างยิ่ง

จากแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปได้ว่า พัฒนาการของบทบาทผู้นำสตรี ได้รับการยอมรับในบทบาทผู้นำทางสังคมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้น ขณะเดียวกันพบว่า มีข้อดีของการก้าวเข้ามาเป็นบทบาทผู้นำในการบริหาร เนื่องจากค่านิยมทางสังคมไทย ที่มีผลในการสร้างความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่นิยมความมีอำนาจ ไม่นิยมยกย่องสตรีให้เป็นผู้นำ มาตรการและวางกลยุทธ์ให้เร่งเปลี่ยนทัศนคติกับคนในสังคมไทย ผู้หญิงและผู้ชายควบคู่กันไป ตั้งแต่ระบบครอบครัว โรงเรียน และองค์กรอาชีพต่าง ๆ พร้อมทั้งสร้างสิ่งแวดล้อม และ โอกาสที่เอื้อให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในสังคมการเมืองการปกครอง ขณะเดียวกันเมื่ออัตราเร่งของระยะเวลาและระดับพัฒนาการบทบาทความเป็นผู้นำสตรีได้ยกระดับการเป็นผู้นำทำให้เป็นที่ยอมรับว่าความรู้ความสามารถของสตรีไทยในหลาย ๆ เรื่องมีความเท่าเทียมกับบุรุษและปัจจุบันความสามารถในด้านการบริหารงานของเพศหญิงและเพศชายไม่มีข้อแตกต่างกัน

2.5 กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีผู้นำการเมืองของ ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ ผู้วิจัยได้นำมาใช้ศึกษาในด้านบทบาทความเป็นผู้นำทางการเมืองถึงปัจจัยที่อิทธิพลในด้านต่าง ๆ คือ อิทธิพลจากกล่อมเกลாதาสังคม ปัจจัยเฉพาะตัว สถานการณ์แวดล้อม ในส่วนบทบาทความเป็นผู้นำทางสังคม ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีของมนตรี ศิริจันทร์ชื่น ซึ่งได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ด้านการบริหารงาน ด้านการปฏิบัติงาน ด้านสังคม และแนวคิดสตรีกับการพัฒนาของพรเพ็ญ เพชรสุขศิริ ผู้วิจัยได้นำมาศึกษาในส่วนของบทบาททางการเมืองของสตรีในระดับท้องถิ่น คือ ส่งเสริมการรวมกลุ่มทางการเมือง การสร้างเครือข่าย การเข้ากลุ่มทางสังคม การให้การศึกษาความรู้ ความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือชาวบ้าน และความสามารถในการพัฒนา โดยผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นพื้นฐานของการจัดทำกรอบแนวคิดดังนี้

แผนภูมิแนวคิด

